

magazine

KIES **KLEUR**
IN GROEN

Uitgelicht:

Verkleuring op school
hoe groei je mee?

Kiezen voor groen vanwege
betere taalontwikkeling

Suriname: kansen en barrières

inhoud

3 Waarheid

Van de eindredactie

4 Door de bril van

Mischeck en Shadreck Huni

5 Kies Kleur in Groen in 2012/2013

De regio in

7 Kies Kleur in Groen in 2012/2013

De activiteiten voor de regio

10 Bruisende manifestatie Kies én Kijk Kleur in Groen

12 Verkleuring op school

Meegroeien als team en als docent

19 De Bazar

Tips voor lespakketten, tentoonstellingen, boeken en nog veel meer

24 De Praktijk van diversiteit

Feliz Sarikcioglu grijpt doorgroeikansen met beide handen aan

22 Suriname, bijna thuis

Reisverslag over de kansen en barrières voor groen onderwijs

26 Naar een groene school... voor beter Nederlands

Over de schoolkeuze van Hanane en Hakan

29 Column Kaka-iigee

'WC' door Esther Wouters

22 Cherry Blossom

Op de cover Nina Scholz uit klas LTC van Lentiz Life College. Lees meer vanaf pagina 12.

Waarheid

Kinderen en dronken mensen spreken de waarheid luidt het gezegde. Nou heb ik wel eens dronken mensen volledige onzin horen uitkramen, maar voor het eerste is wel wat te zeggen. Kinderen zeggen vaak wat ze echt denken en zijn zich minder bewust van sociaal wenselijke antwoorden, of dingen doen 'omdat het zo hoort'. Tijdens het opgroeien worden ze steeds meer gevormd door hun omgeving en de normen en waarden die daar gelden.

Toen president Obama werd geïnaugureerd in januari 2009, heb ik mijn tweeling (8 jaar) voor de TV gezet. Met een bord eten en dat alleen al was héél uitzonderlijk. Ze vonden het maar raar. "Hoezo moeten wij hier naar kijken? En hoezo is het bijzonder dan dat die meneer zwart is en president wordt? Hij wordt gewoon president, nou en?"

Nu zijn we drie jaar verder en mijn kinderen iets minder kind. En liggen ze helemaal in een deuk bij De Grote Jezus Quiz, die door de EO met Pasen werd uitgezonden. Omdat daar de suggestie werd gewekt, dat Jezus ook heel goed zwart kon zijn geweest. Dát was een grappig idee: dat de zoon van God, een zwarte meneer kon zijn geweest!

In dit Kies Kleur in Groen Magazine veel verhalen van en over leerlingen. Al weer iets meer gevormd dan mijn kids, maar wat ze zeggen is nog steeds dichterbij de (voor hen op dat moment geldende) waarheid dan volwassenen soms durven. Dat is af en toe schrikken (zoals in het verhaal van Shadreck en Mischeck in 'Door de Bril Van'). Of hartverwarmend, zoals de Surinaamse jongeren praten over de keuze voor hun beroep en opleiding. En verrassend, in het artikel over de Groenhorstleerlingen. Het geeft hoe dan ook een mooi beeld van het groene onderwijs en de jongeren die daar rondlopen.

Die jongeren die nog steeds gevormd worden door hun omgeving; cultuur, gezin, vrienden én school. Kies Kleur in Groen, en alle activiteiten er om heen, hebben invloed. En docenten kunnen het verschil maken. Mits ze de waarheid spreken natuurlijk, want dat voelen jongeren feilloos aan.

Mirjam Kuggeleijn,

eindredacteur van het Kies Kleur in Groen Magazine.

Mischeck en Shadreck Huni

Deze tweelingbroers zijn oud leerlingen veehouderij, afkomstig uit Zimbabwe (25 jaar). Nu hebben ze beiden een baan in de voedingssector

TEKST: MIRJAM KUGGELEIJN
FOTOGRAFIE: MARION KLERKEN

door de bril van

Iedereen kijkt met andere ogen naar Kies Kleur in Groen. Soms geeft het opzetten van een andere bril ineens een hele andere, ruime blik. In 'Door de bril van' kijken we door de ogen van één van onze lezers naar het project.

We zijn heel erg trots op ons diploma Veehouderij niveau 2. Het gebeurt zelden dat Zimbabwaanse jongens een Nederlands diploma halen. Maar het is ons gelukt, mede dankzij de hulp van de docenten op de twee AOC's waar we hebben gezeten. En onze pleegouders natuurlijk, waar we zeven jaar geleden bij kwamen wonen.

Maar het was geen makkelijke weg. Bloed, zweet en tranen. Wat bijvoorbeeld heel belangrijk bleek te zijn, was het leren van de taal. Dat is wel een tip voor jongeren uit ons vaderland die dit ook willen. Het was eerst moeilijk de lessen te volgen. En het contact met medeleerlingen was nog moei-

'De discriminerende opmerkingen waren het ergst'

lijker. We begrepen hun dialect niet. Verder kostte het moeite om aan het klimaat en de strakke Nederlandse planning te wennen.

Nederlanders hebben een horloge, in Afrika hebben we de tijd.

De opleiding, cultuur en het klimaat waren lastig om aan te wennen, maar veel erger vonden we de discriminerende opmerkingen, die we soms van medeleerlingen kregen. De ergste was: 'vieze zwarte, ga terug naar je eigen land. Ik kom niet bij je zitten, want straks krijg ik aids.' Waarschijnlijk komt dit gedrag van de leerlingen vooral door onwetendheid. Zij zien alleen de berichtgeving in de kranten over allochtonen. Ze wonen op het platteland, komen nergens anders en staan zelfs in de kroeg bij hun eigen groepje. AOC's zouden

ze naar een stage in een ver land moeten sturen. Of misschien zouden de scholen wat vaker aan uitwisselingsprogramma's moeten doen.

Dit soort opmerkingen kwamen wel altijd anoniem uit de groep, in persoonlijke contacten viel er zelden een kwaad woord. We hebben alles genegeerd, maar waren wel erg blij met elkaars steun. Zonder elkaar hadden we het niet gered. En veel lof voor een aantal docenten van de scholen. Zij hebben ons echt geholpen. We zijn met hen naar een voetbalwedstrijd geweest, ze namen ons mee naar de kerk en we werden thuis uitgenodigd voor een maaltijd. ■

Kies Kleur in Groen 2012/2013 De regio in

Het komende jaar wil Kies Kleur in Groen vooral in de regio ondersteunen. Vraaggericht en op maat. Kies Kleur in Groen komt naar jullie toe! Dat begint met een gespreksronde langs de groene instellingen. Doel van deze gesprekken is een verkenning van de wensen en ondersteuningsbehoefte van de instelling/locaties. Samen maken we vervolgens op maat afspraken voor de inzet van Kies Kleur in Groen activiteiten. Instellingsbreed en op locatie niveau. Daarbij kan de instelling kiezen uit een waaier aan activiteiten (zie het overzicht). De instelling voert de afgesproken activiteiten uit en implementeert ze duurzaam, Kies Kleur in Groen ondersteunt waar nodig.

TEKST: ESTHER WOUTERS | FOTOGRAFIE: MARION KLERKEN

Landelijke activiteiten

Naast de regionale ondersteuning blijven we een beperkte set landelijke activiteiten aanbieden, zoals de landelijke manifestatie Kies én Kijk Kleur in Groen, dit magazine, bijeenkomsten voor KKiG communityleden, de vernieuwde website, de nieuwsbrief. Landelijke activiteiten die pas zijn gestart zijn het roze netwerk Kies Roze in Groen, trainingen voor PR medewerkers en de KKiG focusgroep (hierover later meer).

Informatiepunt en helpdesk

Er is ook een activiteit die verdergaat in een andere vorm. Het Kennis en Informatiepunt KKiG wordt Kennis en Informatiepunt Multiculturele vraagstukken. Dat wordt door FORUM bemenst en sluit beter aan bij hun expertiseterrein. Daarnaast komt er een helpdesk KKiG voor algemene vragen over het programma, activiteiten

en doelgroepen. Nieuw zijn ronde tafel gesprekken onderwijs-arbeidsmarkt die als doel hebben vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven te verbinden aan Kies Kleur in Groen. Ook deze gesprekken zullen natuurlijk in de regio worden georganiseerd. >>

De focusgroep

De focusgroep is een groep mensen die zich voor langere tijd aan het groene onderwijs heeft verbonden. Het gaat om mensen die een goed netwerk in een of meer culturele groepen hebben. De focusgroep leden hebben géén groene achtergrond. Dat is dan ook meteen het grootste verschil met de rolmodellen van Kies Kleur in Groen. Het voordeel daarvan is dat nieuwe netwerken in contact komen met onze sector.

De leden van de focusgroep hebben een basaal inwerkprogramma doorlopen in het groene onderwijs. Er zijn op dit moment 21 mensen ingewerkt voor de focusgroep. Elk jaar kunnen er nieuwe mensen bij komen. Deze 21 focusgroep leden zijn er klaar

voor om het groen onderwijs te ontmoeten en hun bijdrage te leveren. Daarbij is de gedachte, dat deze mensen bekende en vertrouwde gezichten worden in groen. Van 'zij' naar 'wij' groeien.

In dit magazine stellen wij ze graag aan u voor. Op de website staat een uitgebreider overzicht van hun expertise en netwerk. Nafize Sener zorgt vanuit Aequor voor Kies Kleur in Groen voor de bemiddeling tussen leden van de focusgroep en het groene onderwijs. Zij kent alle mensen persoonlijk. Ze zoekt de juiste match bij de vraag en helpt bij het maken en vastleggen van afspraken rondom de inzet. In sommige gevallen betaalt Kies Kleur in Groen deze.

Vragen waaraan gedacht kan worden zijn:

hulp bij werving, bijvoorbeeld als advies of een ingang in een netwerk om een bepaalde culturele groep te bereiken. Een andere mogelijkheid is het inzetten van de focusgroep bij praktische onderzoeksvragen. Leerlingen kunnen ook profiteren van focusgroep leden. Bijvoorbeeld als scholen ze inzetten voor een mentortaak, of gastdocentschap. Tenslotte kun je ook aan leden uit de focusgroep vragen om een klankbord te zijn of iets te toetsen. Eenvoudig voorbeeld: als je onze school binnen loopt op een open dag, hoe ervaar je dat dan? Wat valt je op? Heb je tips voor ons? ■

Meer weten?
Kijk op www.kieskleuringroen.nl

Overzicht van regionaal in te zetten activiteiten

Leernetwerk

Voorbereiding en realisatie van een regionaal leernetwerk gericht op professionalisering, bijvoorbeeld van HRM professionals van meerdere instellingen.

Inspiratiesessies

Wanneer er in een regio bij meerdere locaties een thema actueel is kan op verzoek een inspiratiesessie cq expertmeeting worden georganiseerd.

Schoolbrede bijeenkomsten

Een schoolbrede bijeenkomst kan de kick-off van het plan van aanpak zijn, maar ook als doel hebben om het draagvlak te vergroten voor diversiteitsbeleid van de instelling. Het is aan de instelling om te bepalen welke doelstelling zij met de bijeenkomst(en) wil bereiken. Het programma zal hierop worden aangepast.

Training op maat

Diversiteitstrainingen voor docenten worden op verzoek op maat in de regio aangeboden. Hierbij wordt o.m. samengewerkt met het lectoraat diversiteit en groen van STOAS Hogeschool en SES Training en advies.

Kies Kleur in de Klas

Docenten en deelnemers worden uitgenodigd om diversiteit in hun (vak-) lessen te verweven en hier op te reflecteren. Zij worden hiervoor beloond. Dit blijft een onderdeel van het landelijk aanbod aan activiteiten. Aanvullend hierop zal per convenantpartner besproken worden in hoeverre zij dit ook actief als beleidsinstrument willen inzetten.

Jouw klas, mijn klas

De methodiek voor de uitwisseling van deelnemers is beschikbaar. Deze kan met ondersteuning van FORUM op locatie worden ingezet.

Jij mag het zeggen

De methodiek voor debatten is beschikbaar. Deze kan met ondersteuning van FORUM op locatie worden ingezet.

Voorlichting allochtone ouders

De voorlichting en promotie van groen neemt FORUM standaard mee in haar activiteiten richting allochtone ouders (o.m. PAOO-netwerken). Daarnaast kunnen de convenantpartners FORUM inzetten voor advies en ondersteuning bij de voorlichting van allochtone ouders in de regio in de vorm van voorlichting bijeenkomsten en/of rondetafelgesprekken. Hierbij kunnen ook autochtone ouders van groene leerlingen betrokken worden (ouders voor ouders).

Regionale sociale kaarten

Op verzoek kan door FORUM een regionale sociale kaart worden

opgesteld. In het verlengde hiervan kan FORUM worden ingezet bij het leggen van contacten met multiculturele organisaties in de regio.

Lokale integratieagenda

FORUM kan worden ingezet voor informatie over de lokale gemeentelijke integratie agenda's, alsmede ondersteuning bieden bij de participatie aan deze agenda's.

Focusgroepen

Dit schooljaar is onder leiding van Aequor een start gemaakt met de inrichting van focusgroepen. Leden van de focusgroepen vertegenwoordigen diverse nieuwe doelgroepen waarbij het groene onderwijs nog onbekend is. De leden van de focusgroepen koppelen aan locaties en op verzoek inzetten in de regio.

Rolmodellen

Er is de afgelopen jaren ingezet op het verbinden van goede rolmodellen aan Kies Kleur in Groen. Inmiddels is een rijk pallet aan rolmodellen beschikbaar die zich graag wil inzetten voor het groene onderwijs. Rolmodellen koppelen aan groene locaties of inzetten in algemene voorlichtingsactiviteiten.

Samenwerking toeleverende basisscholen

Op verzoek van locaties contacten met gemengde basisscholen en vmbo scholen realiseren en afspraken over samenwerking maken. FORUM kan hierbij ondersteuning verlenen.

Samenwerking Onderwijs-Bedrijfsleven

Ter versterking van de relatie onderwijs-arbeid en in aansluiting op het gedachtengoed van de Topsectoren/ HCA kan Aequor ter ondersteuning worden ingezet om regionale samenwerkingsverbanden op te bouwen en/of te verbeteren.

Groene stages voor niet groene deelnemers

Er is door Aequor in samenwerking met Wellant ervaring opgedaan met groene stages voor niet groene deelnemers. Aequor kan locaties ondersteunen bij het realiseren van stages op groene bedrijven voor OCW leerlingen ter versterking van de instroom/doorstroom naar groen.

Regionale evenementen

Bij grote evenementen waar veel OCW leerlingen komen w.o. Spots on Jobs en Skills Masters, zorgen voor aansluiting bij het diverse publiek. De rolmodellen kunnen hier ook bij worden ingezet.

Nieuwe initiatieven

In het plan is ruimte beschikbaar voor nieuwe activiteiten aansluitend bij regionale vraag en behoefte. In overleg met de partners van Kies Kleur in Groen wordt dan bepaald welke ondersteuning geboden kan worden.

De sfeer zat er meteen goed in met de muziek van No Blues.

Paneldiscussie met vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, geleid door Koos Samsom, directeur van Aequor.

"Ik wou dat jullie even in mijn schoenen konden staan", zei programmamanager Esther Wouters, blij met het gemixte publiek.

Prinsentuin Breda verhaalt over hun Marokkaars en alles wat dat in Nederland -op hun locatie- heeft veranderd. In stijl zullen we maar zeggen.

AOC Friesland Buitenpost was dolblij met de KKIG Award in de categorie Kies Kleur in de Klas.

Alle stoelen waren bezet in de Kamers.

"Een tandje erbij en meer aandacht voor samenwerking met het bedrijfsleven", was de boodschap van Ad Tabak, directeur van de Dienst Agro Kennis van het ministerie van EL&I

Herken de homoseksueel in 'Wie van de drie'. Niemand raadde het, maar wel de eerste prijs voor AOC Friesland Buitenpost.

Bruisende manifestatie

Kies (én kijk) Kleur in Groen in Amersfoort

Door de 'onbegrensde' livemuziek van fusionband No Blues zat de sfeer er bij binnenkomst gelijk goed in. Esther Wouters, projectleider van Kies Kleur in Groen en tevens gastvrouw tijdens de manifestatie, heette iedereen welkom in de uitverkochte zaal van De Kamers. Ze genoot zichtbaar van het gemêleerde gezelschap in de zaal. Het is prachtig om te zien hoe divers het groene onderwijs is".

TEKST: MARJOLIJN VAN EENDENBURG | FOTOGRAFIE: MAAIKE VONK

In theater 'De Kamers' in een zonovergoten Amersfoort vierden 125 docenten, schoolbestuurders, afgevaardigden van steunorganisaties, ondernemers en rolmodellen van de focusgroep op 28 maart jl. het feest van de diversiteit tijdens de landelijke manifestatie Kies (én kijk) Kleur in Groen. Naast bruisende initiatieven en interessante workshops konden bezoekers stemmen op genomineerde projecten voor de Kies Kleur in Groen Award. Dit jaar stond het programma in het teken van de arbeidsmarkt.

Urgentie op de arbeidsmarkt

Ad Tabak, directeur Agrokennis van het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie opende de manifestatie met de constatering dat diversiteit als thema nu echt aan de basis geland is. "De harde cijfers laten dat ook zien. In het mbo ligt de allochtone instroom boven de tien procent en dat is geweldig nieuws", aldus Tabak,

die de wens uitsprak dat Kies Kleur in Groen zich in de tweede termijn sterk(er) maakt voor de urgentie op de arbeidsmarkt.

Koos Samsom, directeur van kenniscentrum Aequor, leidde een paneldiscussie met Ron Adelaar van Natuurmonumenten, Paul Steyn van LTO Glaskracht en Sabri Riahi van Fyousion Training en Consulting over de urgentie van diversiteit in het bedrijfsleven.

Aansluitend kon er gestemd worden op twaalf genomineerde projecten voor de Kies Kleur in Groen Award en waren er inspirerende workshops over het interculturele communicatieconcept 'Beschermjassen', Internationalisering en KKIG, Debatten en uitwisselingen organiseren door FORUM en tenslotte een workshop waarbij Theater aan Z seksuele diversiteit zichtbaar en bespreekbaar maakte voor middel van een voorstelling. >>

ÉN KIK
KIES KLEUR
IN GROEN

Tweets: @KKiGR

Charony Anthony @Charony

Net de workshop beschermjassen gevuld bij #kkigr hij was top!

Jolanda Sieders @stillewateren

En mooie muziek als afsluiting van een geslaagde dag #kkigr

Jolanda Sieders @stillewateren

Volgend jaar #BizNizklas van #Floracollege nomineren voor #kkigr award, zij maken verbindingen met het bedrijfsleven in het Westland

Stoas KKIG @StoasKKiG

#KKiGr Award wordt uitgereikt dr @annismira. Prijs vorig jr vanwege aanleren interculturele tolerantie. #Helicon

Lenie Lap @lenie_lap

#kkigr we hebben de prijs! :-) #aocfriesland #aocbuitenpost

Ton Stierhout @TonStierhout

#AOCFriesland winnaar in twee categorieën. Mooi! Eigenlijk heeft iedereen met deze manifestatie gewonnen.

Niek Barendregt @Niekbarendregt

Vanmiddag mooi en noodzakelijk programma over diversiteit in het groene onderwijs en bedrijfsleven, iedere student is belangrijk! #kkigr

Winnaars

De uitreiking van de awards is iedere manifestatie weer een spannend moment. Winnaar in de categorie externe oriëntatie werd de vestiging Sneek van AOC Friesland met het project in de Marokkaanse stad Sidi Ifni. De vierdejaars vmbo-gt-leerlingen Nina Tuinman en Denise Ouwendijk namen de award in ontvangst. Hadden ze verwacht te winnen? Nina: "Het werd ons wel verteld omdat we zo enthousiast waren. We wilden mee naar Marokko omdat in Friesland het beeld van Marokkanen niet zo positief is. Tijdens ons bezoek aan Sidi Ifni is dat beeld echt veranderd. De mensen in Marokko waren zo dankbaar, ze pakten onze hand en kwamen met hapjes aanzetten."

Toevallig of niet, ook in de categorie Kies Kleur in de Klas kwam AOC Friesland als winnaar uit de bus. Met luid gejuich nam het team van de vmbo-vestiging Buitenpost de award in ontvangst voor hun project 'Wie van de drie'. Janita Seinstra, docente kunst en cultuur, vertelde dat dit project de hele school bereikt. Ze was vooral heel blij voor de vrijwilligers van Tûmba en COC Friesland die dit project mogelijk maakten. Volgens Arnold Helmantel van discriminatiemeldpunt Tûmba is homodiscriminatie vooral het gevolg van 'onbekend maakt onbemind'. "Als blijkt dat homo's net zo goed

een boterham met pindakaas eten, is het thema ineens niet meer beladen." Wellantcollege Rotterdam eindigde als tweede in de categorie Kies Kleur in de Klas met het project 'Meet my street', waarbij leerlingen van het vmbo het Rotterdamse stadsdeel Crooswijk bezochten om buurtgenoten beter te leren kennen. Hun ervaringen legden ze vast op film.

Nafiz Sener, projectleider van de focusgroep van Kies Kleur in Groen, kijkt tevreden terug op de dag. "Ik ben blij dat de manifestatie mensen dicht bij elkaar heeft gebracht. Ik vind het mooi om te zien dat dit netwerk in staat is om echt iets te realiseren in de groene sector. De kansen zijn onbegrensd!"

1e prijs: Externe oriëntatie

Gastvrijheid als recept

Friese leerlingen aan de slag in Sidi Ifni, Marokko

Op de heenreis bestond hun handbagage uit vooroordelen over irritante Marokkaanse jongetjes en hoofddoeken, maar op de terugreis hadden ze die ingeruild voor een hutkoffer vol hartverwarmende ervaringen. De leerlingen van de vestiging Sneek van AOC Friesland kijken enthousiast terug op hun contacten en werkzaamheden in de Marokkaanse stad Sidi Ifni. De ligging, het klimaat en de architectuur van deze stad bieden mogelijkheden om uit te groeien tot een toeristische trekpleister, maar

dat vereist wel een opknapbeurt. Dankzij bemiddeling van een Marokkaanse zakenman vertrokken mbo- en enkele vmbo-leerlingen van AOC Friesland daarom voor het tweede opeenvolgende jaar naar deze stad om verwaarloosde parken, perken en promenades te renoveren.

Deze opknapbeurt viel samen met de wens van AOC Friesland om leerlingen in contact te brengen met andere culturen. Locatiedirecteur Kees Bruin: "In onze omgeving ontmoeten leerlingen nauwelijks allochtonen. Dat versterkt de vooroordelen." Door de inzet van de Friese leerlingen onderging het groen in Sidi Ifni een metamorfose. Het viel daarbij op dat de inwoners ook zelf hun steentje bijdroegen aan de opknapbeurt van hun stad. Deze saamhorigheid noemt Bruin

kenmerkend voor de sfeer tijdens het verblijf. Een van de hoogtepunten vormde een feestavond waarbij de Friese leerlingen en Marokkaanse jongeren elkaar toezongen met het repertoire uit de liederenbundels van de voetbalwereld. Die goede sfeer kwam mede tot stand door de gastvrije ontvangst van de leerlingen. Bruin omschrijft gastvrijheid als het middel om verhoudingen tussen bevolkingsgroepen te versterken: "Mogelijk is het gebrek aan Nederlandse gastvrijheid één van de oorzaken van de soms slechte verhoudingen tussen Nederlanders en hier woonachtige Marokkanen." De locatie Sneek speelt hier met de organisatie van een Marokkaanse dag op in. Bruin: "We nodigen daarvoor ouders, leerlingen maar ook mensen van de Marokkaanse gemeenschap uit."

1e prijs: Kies Kleur in de Klas

Wie van de drie

Herken de persoon met homoseksuele geaardheid

Televisiekijkers genieten al sinds 1963 van 'Wie van de drie'. In dit programma beweerden drie gasten bij hun introductie allemaal dezelfde persoon te zijn. Een panel van vier bekende Nederlanders probeerde vervolgens te achterhalen welke gast de waarheid sprak.

De vmbo-vestiging Buitenpost van AOC Friesland gebruikte deze formule met medewerking van Tûmba en COC om homoseksualiteit onder de aandacht van de tachtig leerlingen uit het tweede leerjaar te brengen. Janita Seinstra, docent Kunst en Cultuur, vertelt dat dit onderwerp aansloot bij een project over de Tweede Wereldoorlog. Deze periode kenmerkte zich door discriminatie. "We legden vervolgens de link naar het heden en stelden vast dat homoseksuelen ook nu nog vaak

onterecht buiten de boot vallen." Ook op haar school voelen sommige kinderen met een homoseksuele geaardheid zich minder veilig, omdat leerlingen elkaar bijvoorbeeld regelmatig met 'homo' aanspreken. Een presentator van Tûmba gaf de in groepjes onderverdeelde leerlingen de gelegenheid vragen te stellen aan de drie gasten. Het doel was de gast met een homoseksuele geaardheid te traceren. Het viel Seinstra op dat haar leerlingen geen enkele verlegenheid toonden: "Ze stelden bijvoorbeeld vragen over de kwaliteit van condooms, ze vroegen zich af of homoseksuelen bij verliefdheid ook vlinders in de buik hebben en vroegen de gasten een stukje te lopen."

Ze constateert dat leerlingen met dit evenement op een leuke manier met homoseksualiteit in aanraking zijn geko-

men: "Leerlingen praten nog steeds over 'Wie van de drie'." Ze durft het echter nog geen doorbraak te noemen: "Ons initiatief is misschien een druppel op een gloeiende plaat, maar wanneer je niks doet, gebeurt er helemaal niks. Wel passen we deze formule ook dit jaar weer toe voor de leerlingen uit het tweede leerjaar."

2e prijs: Kies Kleur in de Klas

Jeugdig enthousiasme versus levenservaring

Op stap en ontmoeten in de wijk

Geen zee gaat te hoog. Pubers weten immers hoe de wereld in elkaar steekt. Zo gingen enkele leerlingen van de vmbo-vestiging Rotterdam van het Wellantcollege op pad om buurtbewoners in het Rotterdamse stadsdeel Crooswijk te interviewen. Ze behoorden tot een groep van 23 leerlingen uit het tweede leerjaar die deelnamen aan het project Meet my Street. Het Wellantcollege nam deel aan dit project om leerlingen in staat te stellen de wijk beter te leren kennen. Ze gingen met camera's op pad als wijkreporters en verdiepten zich in onderwerpen die in Crooswijk spelen om zo mensen te spreken waarmee

ze anders niet in gesprek komen. Onderwerpen genoeg, want variatie is kenmerken voor deze wijk. Rijk, arm, jong, oud, ongeschoolden en intellectuelen wonen hier bij elkaar. Ook de afkomst van de bewoners varieert. De leerlingen interviewden onder andere een 100-jarige vrouw, de eigenaar van een sportschool en een Surinaamse kroegbaas. Na afloop bewerkten ze het videomateriaal met hulp van studenten van de filmacademie. De buurtbewoners konden de resultaten zien via internet, presentaties in de buurt en uitzendingen op de lokale televisie. De zoals altijd deskundige jury bestond

uit de bewoners van een verzorgingshuis waar de leerlingen hun werkstukken presenteerden. Geheel in stijl bestonden de prijzen uit chocolade samengestelde smakvolle Oscars. Begeleider Anita von Eugen: "De jongeren kunnen trots zijn!"

Von Eugen stelt dat de deelname aan 'Meet my Street' leerlingen niet revolutionair verandert. Wel schat zij in dat leerlingen nu op een andere manier naar mensen kijken: "Wanneer een 100-jarige haar levenservaringen vertelt, besef je in ieder geval dat de wereld niet uit pubers alleen bestaat." ■

wellantcollege

‘Lentiz Life College,
afspiegeling van de
maatschappij in de wijk’

Docente Faridah el Massoudi en leerling Rianne de Jong

Verkleuring op school

Meegroeien als team en als docent

Groen onderwijs wil meer jongeren uit andere culturen interesseren voor groen onderwijs. Soms lukt dat, op verschillende scholen stijgen nu de percentages allochtone leerlingen. Dat betekent verkleuring. Maar wat verandert er dan op school? Wat verandert er voor de docent?

TEKST TON VAN DEN BORN | FOTOGRAFIE: TON VAN DEN BORN EN MARION KLERKEN

“Je moet er bij oudergesprekken op voorbereid zijn dat je een tolk nodig hebt”, zegt René de Vries, teamleider vmbo op het Wellantcollege Linnaeus in Amsterdam. “Toevallig hebben we een paar Marokkaanse en Turkse collega’s op school. Die kunnen dan bijspringen.”

Een andere consequentie is dat de kantine halal voedsel aanbiedt. “Verder hebben we veel gedaan aan structuur in de lessen. De lessen hebben een duidelijke kop en staart. We ontvangen leerlingen ook aan de deur. En docenten zorgen dat ze goed aanspreekbaar zijn.” Dat is misschien niet direct een aanpassing die te maken heeft met ‘verkleuring’, maar die wel goed lijkt te werken voor allochtone kinderen.

Buurtfunctie

Er is veel veranderd in Amsterdam. Toen De Vries zeventien jaar geleden op de school kwam, was Linnaeus nog een witte school. Hij vertelt samen met Frits van Stek, docent Engels, leerlingbegeleider en decaan, hoe de ‘verkleuring’ is gegaan. Het begon dankzij de individuele inspan-

ningen van een docent. Zij trok rond het jaar 2000 aan de projecten om allochtone leerlingen, vooral Marokkaanse kinderen, warm te krijgen voor groen onderwijs. Dit werd gesteund door gemeentelijk onderwijsbeleid en het had succes. Er kwamen steeds meer allochtone leerlingen vanuit omliggende wijken naar Watergraafsmeer waar de school staat.

Nu is 60 procent van de leerlingenpopulatie op het vmbo (totaal 144 leerlingen) gekleurd, evenals 80 procent van de leerlingen in het praktijkonderwijs (ook 144). De Vries vraagt het even na bij de administratie en meldt dat er zeker tien nationaliteiten op school zitten: Surinaams, Antilliaans, Marokkaans, Turks, Ghanees. “Moet ook”, vindt hij. De vmbo-school heeft immers vooral een buurtfunctie. “Als je als school dan geen afspiegeling bent van de wijk heb je geen bestaansrecht.”

Maar tien nationaliteiten, dan heb je misschien ook wel tien culturen op school. Er zijn boeken volgeschreven over cultuur en cultuurverschillen. Hoe ga je daarmee om?

Wat is er zo anders bij de Marokkaanse en Turkse jongens en meisjes in vergelijking met de Nederlandse kinderen? Je zou op scholen een bepaalde handelingsverlegenheid kunnen verwachten, omdat groen onderwijs veel minder met andere culturen te maken heeft gehad.

‘Als je blijft steken
in het beeld van
‘rotmarokkaantjes’
loop je al snel vast
als docent’

“Kinderen zijn uiteindelijk allemaal gewoon kinderen”, zegt Esther Wouters, programma-manager van Kies Kleur in Groen. “Maar om hen te bereiken, moet je soms wat cultuurcodes kraken. Je moet bijvoorbeeld weten dat een leerling het moeilijk zal vinden voor zijn fout uit te komen als je hem in een groep aanspreekt op zijn gedrag en dat je hem beter even apart kunt nemen.” >>

“Mijn ouders vonden het hier ook leuk”, zegt **Benedicta Elstrodt** (16). Ze komt vanuit de Bijlmer naar Linnaeus. Ze heeft behalve in een bloemenzaak, ook een stage in de kinderopvang gedaan. En volgend jaar wil ze naar ROC Flevoland in Almere voor een opleiding in de zorg. “Er zitten ook vriendinnen hier,” lacht ze. “Het is echt een leuke school.”

Je moet je als docent van een interculturele groep realiseren dat je soms anders moet kijken en handelen. Maar, vervolgt ze, “als je blijft steken in het beeld van ‘rotmarokkaantjes’ heb je die flexibiliteit niet. Dan loop je al snel vast als docent.”

Gescheiden werelden

“We merken hier soms inderdaad een handelingsverlegenheid”, zegt Gea van der Lei, teamleider onderbouw Wellantcollege Utrecht. “Als er iets aan de hand is met een leerling, is het bijvoorbeeld heel moeilijk om de waarheid boven tafel te krijgen.” Wat is er nu gebeurd? Dan blijken cultuur en conventies toch van invloed. “Het gaat vaak om leerlingen met een islamitische achtergrond die je moet aansporen: kijk me aan als je met me praat, dat soort zaken. Natuurlijk weten we dat dit cultureel bepaald is, maar dit verwachten we wel van een leerling. We hebben het er wel over met het team: hoe krijg je het beste contact met deze leerlingen?”

De verandering in Utrecht gaat niet superhard, maar in elke klas zitten wel een paar allochtone leerlingen, zegt Van der Lei. “Het beeld dat je op een groene school

‘Diversiteit in het docententeam is belangrijk, zeker als je een diverse leerlingpopulatie hebt’

leert voor boer is hardnekkig. Maar dankzij gerichte pr op basisscholen verandert dat nu. Het helpt bijvoorbeeld dat de dochter van een juf op de islamitische basisschool hier thuiskwam van een open dag met een bloemstukje en zei: ‘ik wil naar de school waar ze dat leren’. Van die school komen nu, omdat ze het Wellantcollege beter kunnen plaatsen, elk jaar wel vijf of tien leerlingen.”

Leerling Chanita Nahr

Lizzy Wolthuis en Maria Maduro

Food docent Hao-En Looi

De school staat nog steeds bekend als een witte school. Dat is voor veel Nederlandse, maar soms ook voor allochtone ouders reden om juist voor de school te kiezen. Als je er vanuit gaat dat via school integratie wordt bevorderd, de kloof met de Nederlandse cultuur kleiner wordt en je kansen om naar talent in plaats van afkomst beoordeeld te worden beter worden, dan moet je misschien niet voor een hele zwarte school kiezen. Waar zijn je kansen het beste?

Ouders spelen een grote rol bij de schoolkeuze. “Wij zien ouderbetrokkenheid als een succesfactor voor de ontwikkeling van kinderen”, zegt De Vries, “maar ouderbetrokkenheid is geen vanzelfsprekende zaak. Voor veel ouders - ook autochtone, maar vooral allochtone - zijn school en thuis gescheiden werelden. We proberen de betrokkenheid bijvoorbeeld te verhogen door ouders te vragen rapporten op school op te halen. We werken met oudercontracten bij het praktijkonderwijs. En we hebben een ouderraad die jaarlijks met de school een algemene ouderavond organiseert over thema's als alcohol, drugs, loverboys. Op dit moment bestaat de ouderraad louter uit allochtone ouders.”

Mees

Wat is er op school nu anders? Heel lang geleden, bevestigen De Vries en Van Stek, gebruikten we wel voornamen, maar dat is verdwenen. “Het is nu meester of juf, of kortweg mees.”

“We proberen onze leerlingen bepaalde gedragsregels aan te leren”, zegt Van Stek. “Dat is niet anders op

een witte school, maar misschien ligt er door de aard van ons onderwijs – een groot deel is immers praktijkonderwijs – hier nog meer accent op. Voor deze groep is het belangrijk om duidelijke regels te stellen, en daar speelt kleur geen rol in. Je spreekt ze bijvoorbeeld aan op troep opruimen.”

“We kennen alle leerlingen op school bij naam. De school wil hen vooral een stabiele en veilige omgeving bieden; respect voor elkaar staat hoog in het vaandel. Dat moet je zelf uitstralen. Daarom begroeten wij alle leerlingen bij het begin van de les bij de deur persoonlijk. Wij zijn er trots op dat er bij ons zelden gedoe is tussen leerlingen; dat komt zeker door onze aanpak.”

De leerlingen kiezen in het vierde jaar meestal voor Flower Design of Dier & Zorg. “De doorstroom naar groen mbo is ongeveer 6 procent”, schat De Vries. “We geven niet veel huiswerk”, zegt Van Stek. “We hebben wel huiswerkklassen en we proberen vanaf het tweede jaar de huiswerkattitude te verhogen. Maar thuis huiswerk maken is soms lastig; vaak hebben onze leerlingen er ook geen computer.”

Er is veel aandacht voor taal en rekenen. “Veel van de ouders van onze kinderen zijn afkomstig uit sociaal zwakkere milieus en spreken zelf weinig Nederlands. Als je thuis in een andere taal wordt opgevoed, heeft dat wel invloed,” zegt Van Stek. “Ik merk soms ook dat je je taalniveau gaat aanpassen aan de beperkte woordenschat. En je controleert of het is overgekomen. Met de nadruk op taal is de instructietijd gestegen; het

team wordt daarin ook geschoold. Maar die taaltoets die straks moet, wordt voor veel leerlingen heel lastig.” Er is verder een strak absentiebeleid. “Als leerlingen er om half 11 niet zijn, wordt er naar huis gebeld”, zegt Van Stek. “Zijn ze ziek bijvoorbeeld? We hopen dan dat ouders een volgende keer zelf bellen als er iets is.” “We zitten ook bovenop het zogenaamde luxeverzuim”, vervolgt hij. “Dat ze nog een paar dagen aan de vakantie plakken. De ouders weten dat we daar duidelijke regels voor hebben.” Dat is overigens niet iets van de school, erkent hij, maar landelijk beleid. “Amsterdam is er in elk geval heel strikt in.”

Niet alleen de school als geheel moet zich aanpassen aan de gemengde cultuur op school, ook de individuele docent. En ook bij de docenten zie je diversiteit ontstaan. Linnaeus Amsterdam telt ongeveer vijftig personeelsleden. De Vries en Van Stek lopen ze na: “We hebben vier Surinaamse docenten, een Poolse juf en een Marokkaanse en een Turkse collega, en ook bij de onderwijsondersteunende mensen zijn er nog zeker drie met een andere achtergrond. Daar zijn we erg blij mee. Diversiteit in het team is belangrijk, zeker als je een diverse leerlingpopulatie hebt.”

Helden

Zo doet Linnaeus het. Kijk je op een andere school waar meer diversiteit is, Lentiz Life College in Schiedam, dan zijn er veel overeenkomsten, maar ook verschillen. Het Life College – waar vanuit een heel wit mbo-groen in Delft en twee vmbo-locaties één nieuwe school is gevormd – profileert zich daar niet als groene school, >>

“Het is hier niet zo zwaar”, vindt **Miquel Bhulai** (16). Hij is met zijn acht klasgenoten buiten in de tuin aan het werk. Op het tuincentrum waar hij stage heeft gelopen, was het harder aanpakken. “Misschien ga ik naar het roc om steward te worden, maar ik ben me nog aan het oriënteren.” Zijn moeder heeft hem hier op school ‘gezet’, en dat beviel hem uiteindelijk prima.

maar wel als een school waar je aan je toekomst kunt werken en ze van alles proberen om je droom te realiseren. Vmbo en mbo zijn op het Life College ook niet meer apart. “Er is nauwelijks onderscheid.”

Margriet Cornelisse, teamleider, is in elk geval enorm trots op de nieuwe school. En terecht. De school heeft ook uitstraling en aantrekkingskracht voor kinderen die normaal misschien niet direct aan groen onderwijs denken. “We hebben een naam in de wijk, in de stad en zelfs in de regio.”

De school, naast het station Schiedam, ligt in een kleurrijke omgeving en de school weerspiegelt die omgeving. Van de 800 leerlingen zijn er 500 gekleurd. En van de 110 personeelsleden, zijn dat er twintig. “We zijn een afspiegeling van de maatschappij in deze wijk.

Bij ons is het niet spannend meer van hé, daar heb je een allochtoon!”

Een zo’n docent is Hao-En Looi. “Leuk als je die kunt noemen in het artikel,” zegt Cornelisse. Hao-En Looi is een food docent van Singaporese komaf, met volgens haar een enorme drive en enthousiasme. “Hij is een voorbeeld, een echt rolmodel, iemand die laat zien wat je kunt bereiken in dit onderwijs.”

Voorbeelden kunnen altijd inspireren, vervolgt ze. “We nodigen zo bijvoorbeeld een Marokkaanse hoogleraar uit voor een gastles. Of we zeggen: dit is Abdel. Hij heeft een prachtige bloemenzaak in Rotterdam. Ga maar eens kijken!” Op school worden sowieso mooie en positieve dingen benadrukt. Een thema kan bijvoorbeeld zijn ‘helden’, maar niet zo snel ‘oorlog’. Dat wil niet zeggen dat alles lol en vrolijkheid is. “We zijn ook wel streng en maak je het te bont, dan kun je van school gestuurd worden. Soms hebben leerlingen de vreselijkste dingen meegemaakt. Als je je dat realiseert, begrijp je hun gedrag soms beter. We hebben natuurlijk als docenten ook de nodige pedagogische bagage en we praten onderling veel over wat er gebeurt op school.”

Rekenschap

Wat kan er misgaan? “Als je als docent ervan uitgaat dat de leerling zich maar aan moet passen aan jouw normen- en waardenpatroon, dan kan het verkeerd gaan,” denkt Esther Wouters. “Dan groeit er wederzijds onbegrip”, verzekert ze. “Je moet duidelijke regels hebben op school. Regels die voor iedereen hetzelfde zijn, maar los staan van persoonlijke normen en waarden van de docent.”

Projecteer niet alle ervaringen met de groep op die ene Marokkaanse jongen, is een tip, maar geef je wel reken-schap dat ze anders reageren. “Je kunt een Nederlandse leerling bijvoorbeeld sneller op een horizontaal niveau aanspreken, bijvoorbeeld wederzijds met voornamen. Zij waarderen het vertrouwen dat daaruit spreekt, maar dat werkt niet bij deze kinderen. Het eerste wat gekleurde scholen afschaffen is inderdaad de voornamen van docenten.”

“Wiskunde is het leukste vak”, zegt **Esma Zaizouni** (14). “Het is ook de leukste meester.” Ze wil iets met kinderen of visagist worden. Zover is het nog niet. School, zegt ze, “dat is om te leren, om een diploma te halen, aan een goede toekomst te werken en verder te komen.” Toch, zegt ze, “in groep 8 was ik het allemaal een beetje vergeten, welke school, maar mijn nicht zat hier.” Helemaal goed, want de school is leuk, de klas gezellig en er zitten ook een paar vriendinnen op.

Verkleuring van de school houdt volgens KKiG - programmamanager Wouters in dat je als docent ook zelf meegroeit en verkleurt. “De conclusie kan dan zijn dat als je goed met de verschillen om weet te gaan, kinderen toch dezelfde kinderen blijken, met dezelfde problemen en probleempjes, met talent en ontwikkeling en met dezelfde angsten en zorgen als ieder ander kind.”

Succesverhalen

Cornelisse vindt het op het Life College helemaal niet zo’n issue, verkleuring en de eisen die dat aan een school stelt. “Ik zou het in elk geval niet steeds willen benadrukken.” De school heeft zich volgens haar niet aangepast aan een andere instroom, maar er is een ‘concept’ neergezet dat aantrekkelijk blijkt voor die instroom.

De school is meer dan een school, vertelt Cornelisse, want de deur is open van 8 tot 8, en de school is ook ontmoetingsruimte, bibliotheek en opvang. Het Life College begeleidt er leerlingen bij hun zoektocht naar een toekomst; dat is het idee. “We voeren passie- en droomgesprekken. Een leerling kan kiezen om hier op school zijn bestemming te vinden, maar zo’n leerling kan ook zeggen: ik wil heel graag naar de balletacademie. Er zijn heel veel leerlingen die mooie succesverhalen kunnen vertellen. Daar zijn we trots op.”

Life College wil leerlingen in elk geval een veilige omgeving bieden waar ze steun kunnen vinden en waar ze met plezier naartoe komen. In het rijtje van do’s en dont’s mag die misschien wel bovenaan. >>

Do’s en dont’s

1. Veel do’s en dont’s liggen voor de hand. Namen kennen bijvoorbeeld en ze goed uitspreken. Belangstelling, betrokkenheid, gesprekjes ook over niet-schoolse onderwerpen. Allemaal vanzelfsprekend, maar met culturele verschillen rekening houden, vraagt iets extra’s.
2. Positieve benadering. Zeg niet wat je niet doet, maar wat je wel doet.
3. Verdiep je in de communicatieverschillen. Marokkaanse en Turkse gezinnen richten opvoeding meer op eer, familietrots en wij-gevoel, terwijl die bij Nederlandse kinderen meer gericht is op persoonlijke ontplooiing, trots en persoonlijke ambitie. Communicatie in andere culturen is vaak minder direct en tegenspreken wordt niet geaccepteerd. Interculturele communicatievaardigheden en kennis over cultuur kunnen thema’s in personeelsbeleid en scholing zijn.
4. Herkenning voor allochtone leerlingen op school – andere allochtonen, gekleurde docenten, posters - bevordert het gevoel van thuis horen. Dat kan ook met aandacht voor feesten.
5. Niet boos worden. Niet afkappen, maar eerst luisteren, niet wegduwen maar accepteren en gebruiken wat allochtone kinderen als eigenschappen en culturele achtergrond hebben.
6. Duidelijke kaders, afspraken en regels, een sanctieprotocol. Twijfel niet: ja is ja en nee is nee. Kies de momenten om strenger te zijn (bij de lesstart, klassikale momenten). En wees consequent.

Misschien is er behoefte aan een Kees Beekmans in groen onderwijs, een docent die jarenlang zijn (ontroerende) ervaringen met kinderen op een ‘zwarte’ praktijkschool in columns in de Volkskrant en de Groene Amsterdammer publiceerde. Zijn column staat opgenomen in een boekje, zie ook de bazar op pagina 19.

‘Kinderen zijn kinderen, met dezelfde problemen en probleempjes, met talent en ontwikkeling en met dezelfde angsten en zorgen als ieder ander kind’

Serchel Heijkoop en Kenedi Almeida Costa uit klas LIC

Zijn er ook succesverhalen bij Linnaeus? “Jazeker”, zeggen De Vries en Van Stek. “Als onze leerlingen doorstromen naar het mbo en daar goed presteren, is dat op zich al een succesverhaal. Praktijkonderwijs is

immers bedoeld voor leerlingen die naar verwachting geen vmbo-diploma kunnen halen. Het gebeurt ook regelmatig dat oud-leerlingen hier binnenwandelen om te vertellen hoe het gaat. Vaak zijn dat alloch-

tone leerlingen. Heel leuk om ze terug te zien; dat zegt ook wel iets over de betekenis die je als school voor hen hebt gehad.”

Reflectie lector Rudy Richardson

Dr. Rudy Richardson, lector Ecologie van Culturele Diversiteit in groen onderwijs op Stoas Hogeschool, beaamt dat de school in relatie tot de directe omgeving zijn identiteit moet ontwikkelen. Leerlingen, docenten, buurtbewoners, instellingen en bedrijven maken daar onderdeel van uit. De afspiegeling van de samenleving op school en de burgerschapsvorming van de leerlingen krijgen dan vorm en inhoud.

Als het gaat om de omgang met de verschillende culturen op school wijst hij op het belang van herkenning en erkenning van de meervoudige culturele identiteiten van de deelnemers. Een valkuil is dat aan individuele leerlingen of docenten kenmerken worden toegeschreven

op basis van veronderstelde algemene kenmerken. De ‘Turkse’ of Nederlandse identiteit bestaat niet; het is een mix van culturele kenmerken die voortkomen uit de omgang met mensen van andere culturen in een bepaalde omgeving.

Duurzame sociale relaties op een school ontstaan dan volgens hem ook juist door in de omgang met elkaar en in wederkerigheid elkaars culturele patronen af te tasten en opnieuw vorm te geven. Welke delen van de bestaande culturele patronen geven we op en van welke delen van die patronen vinden we dat ze gehandhaafd moeten blijven? Welke nieuwe patronen ontstaan er dan? Daarvoor is niet zozeer kennis nodig van elke specifieke cultuur, maar juist de ontwikkeling

van algemene ‘crossculturele’ competenties. Het gaat dan om het ontwikkelen van culturele empathie, flexibiliteit, ruimdenkendheid, sociaal initiatief en emotionele stabiliteit. Dit kan helpen om een gedeelde identiteit van een school te ontwikkelen. In de do’s en dont’s worden een aantal van deze crossculturele competenties concreet gemaakt. ■

Eigenaar kippentransportbedrijf Gemril bv

Rahmi Gemril

Lees meer over Rahmi op www.kieskleuringroen.nl wall of fame

de bazar

SAMENGESTELD DOOR GERTURDE VAN DEN BRINK

Er zijn diverse organisaties met vergelijkbare doelstellingen als Kies Kleur in Groen. Ook zij ontwikkelen materialen die scholen kunnen gebruiken voor leerlingen, docenten en ouders. Lespakketten, tentoonstellingen, boeken en nog veel meer. Het KKiG Magazine selecteert in elk nummer de mooiste, leukste en meest bruikbare tips. Ook een tip? Geef ‘m door via info@kieskleuringroen.nl.

In het artikel ‘Verkleuring op school’, elders in dit nummer, verwijzen we naar het boekje van Kees Beekmans: Een Hand kan niet klapt. Al een wat ouder boekje, maar met prachtige verhalen uit de praktijk. Kennen Nederlanders de kinderen op de zwarte scholen in de grote steden eigenlijk wel? Kees Beekmans gaf ze tien jaar les. In zijn verhalen laat hij zien wie ze zijn, wat ze denken, hoe ze met elkaar omgaan, waarvan ze dromen....

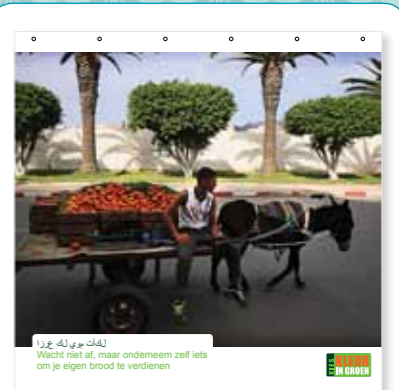
Pestweb heeft een eigen internetpagina op Youtube, het **Pestwebkanaal**.

Daarop zijn allerlei filmpjes verzameld die te maken hebben met pesten. Sommigen zijn gemaakt als schoolopdracht door een groepje leerlingen. Anderen zijn reclamefilmpjes van Pestweb of van de overheid. En er zijn ook filmpjes gemaakt door kinderen die graag anderen willen laten weten hoe het voelt om gepest te worden. Kijk op www.youtube.com/user/Pestweb

Eenentwintig leerlingen uit Amsterdam geven in de publicatie ‘HéHolebi’ tips over hoe je homofobie kunt aanpakken op school. In de publicatie waarin de tips van de leerlingen van de vijf scholen zijn uitgewerkt komen de volgende onderwerpen aan de orde: ruzies oplossen, schelden en pesten, vooroordelen wegnemen, wat gebeurt er als iemand uit de kast komt, zichtbaarheid en normaliseren, betrekken van medeleerlingen, voorlichting aan ouders en aandacht in de klas.

In ‘Help ik Verkleur’ vindt u tips, trucs en rapportages vanuit het gekleurde klaslokaal. In deze Special treft u eerder verschenen artikelen aan uit het praktijkblad ‘Van twaalf tot achttien’, het praktijkblad voor het voortgezet onderwijs. Prijs afhankelijk van het aantal, vanaf € 6,35 p.s. Bestellen via Uitgeverij School.nl: www.uitgeverij-school.nl

Na de fototentoonstelling over de studiebezoeken aan Turkije, is er nu ook één gemaakt over Marokko. Prachtige foto's en Marokkaanse gezegden, die een mooie aanleiding kunnen vormen om met leerlingen dingen bespreekbaar te maken. Ook deze tentoonstelling is gratis te gebruiken. Neem hiervoor contact op met Toon van der Ven van Stoas Hogeschool (t.vanderven@stoas.nl)

Niet alleen het groene onderwijs is bezig met meer diversiteit, ook steeds meer bedrijven realiseren zich dat meer diversiteit een meerwaarde kan hebben voor de bedrijfsvoering. In de rubriek 'De praktijk van diversiteit' laten we een paar mooie verhalen zien uit het groene bedrijfsleven.

de praktijk van diversiteit

TEKST: TON VAN DEN BORN | FOTOGRAFIE: MARION KLERKEN

Filiz Sarikcioglu grijpt doorgroeikansen met beide handen aan

Filiz Sarikcioglu, lijnverantwoordelijke bij Banketbakkerij Merba in Oosterhout, heeft deze week de middagdienst. Die begint om twee uur 's middags en loopt tot tien uur in de avond. Ze is verantwoordelijk voor lijn 9, zegt ze. Dat is niet een tram- of busdienst in de stad, maar hier worden koekjes geproduceerd die wat moeilijker zijn, gevulde koekjes bijvoorbeeld.

Ze zit al ruim twaalf jaar bij Merba en werkte daarvoor bij de Oosterhoutse Zoetwaren Fabriek (OZF). OZF kwam voort uit Jamin (nog steeds bekend van de gelijknamige winkelketen) die in 1985 failliet ging, vertelt Jaap Visser, manager

Personeel & Organisatie van Merba. Toen Filiz Sarikcioglu zo'n 23 jaar geleden begon bij OZF, als inpakster, sprak ze nog nauwelijks Nederlands. Ze ging naar school om de taal te leren, maar zegt ze "in de werkplaats leerde ik meer. Dan vroeg ik bijvoorbeeld aan een collega: hoe heet dit?"

Ook in Turkije

Merba nam ruim twaalf jaar geleden de OZF Bakkerij over. Merba is een koekjesfabriek die naar heel veel landen exporteert. "Het is druk", zegt Filiz. "maar we zijn er blij mee als het druk is." Ook in Turkije komen de koekjes van Merba in het schap. "Dan kijken we altijd wel even hoe ze er

bij liggen."

Filiz Sarikcioglu begon als koffiedame bij Merba. Dat wil niet zeggen dat ze koffie inschonk, legt Visser uit. "Koffiedames zorgden voor de overname van de lijn op het moment dat de andere mensen aan die lijn, inpaksters, koffie gingen drinken. Ze werkten vijf uur per dag en voor Filiz, die net jonge kinderen had, paste dat prima. Nu zijn de kinderen groter en Filiz ontwikkelt zich steeds verder in het bedrijf."

Leren

Bovendien zijn er nauwelijks meer inpaksters omdat het inpakwerk is overgenomen door robots. Aan de 'goede koffie-

dames' werd gevraagd of ze machinebediener wilden worden. In de jaren erna is ze doorgegroeid naar een functie als lijnverantwoordelijke. Ze is sinds oktober 2011 als lid van het LijnVerbeterTeam (LVT) betrokken bij lijnverbetering aan 'haar' lijn. "Ik heb hier kansen gekregen", zegt Filiz Sarikcioglu. "Als je wilt leren, dan kun je hier ook leren."

"Zodra de dienst begint, ga ik eerst met de collega van de voorgaande ploeg overleg voeren over de lijn. Dan bespreken we of er problemen zijn met de band en wat er gedraaid moet worden. Het proces wordt gecontroleerd en geregeld." Ze werkt met

een vast team van ongeveer negen personen, met wisselende uitzendkrachten.

Sfeer van familiebedrijf

"Merba is voor mij mijn tweede huis", vervolgt ze. "Ik zie mijn collega's meer dan mijn familie. Maar mijn familie steunt me, en die steun heb je ook nodig."

Bij Merba werken 170 mensen met vijftien nationaliteiten, zegt Jaap Visser. "Wij kijken niet waar ze vandaan komen maar of ze dit werk kunnen doen. En dan krijgen ze als dat nodig is alle gelegenheid om de taal te leren. Er is geen drempel, maar het is wel lastig als mensen niet willen leren," vindt

hij. Dan is er uiteindelijk geen plek meer voor hen bij Merba.

Filiz Sarikcioglu bevalt het in elk geval uitstekend. Het leuke van het product vinden ze beiden ook dat je bloem erin stopt en dat er koekjes uitkomen. Hoewel niet alles aan de verpakking herkenbaar is als Merba kom je het product dat jij hebt verpakt in ongeveer elke supermarkt tegen. Ondanks de omvang heeft Merba nog de sfeer van een familiebedrijf, zegt Visser. Mensen blijven ook jarenlang bij de fabriek. "De ploeg vangt je op en mensen kunnen doorgroeien." Filiz Sarikcioglu doet dat met alle plezier. ■

Suriname, bijna thuis

Ongekende kansen en lastige barrières voor groen onderwijs

Suriname voelt een beetje als thuis. Voor veel Nederlanders is dat het ook. Niet voor niets klinkt er bij de landing in Paramaribo een door een zwoele stewardess ingesproken boodschap: "Dames en heren, we zijn zojuist geland op het Johan Adolf Pengel International Airport (in de volksmond nog steeds Zanderij). Hartelijk welkom in Suriname. Of, voor velen van u: welkom thuis".

TEKST EN FOTOGRAFIE: MIRJAM KUGGELEIJN

In Nederland wonen 500.000 inwoners met een Surinaamse afkomst. Suriname zelf telt net zo veel inwoners. En bijna allemaal hebben ze familie in Nederland, of hebben er een tijdje gewoond. Zo pratend met Nederlandse Surinamers op vakantie én met de bewoners van het land, gaat het vaak over hetzelfde thema. Welke kansen zijn er hier, en welke in het koude Nederlan? De (on)mogelijkheden van Suriname lopen als een rode draad door de studiereis heen; enerzijds de ongekende kan-

'Eendenkroos voor diesel en eiwitwinning'

sen en anderzijds de lastige barrières voor de groene sector en het groene onderwijs. Het blijkt kenmerkend voor dit mooie land.

Pannekoek met bakkeljauw

Ja, ik wéét dat je tegenwoordig pannekoek moet schrijven. Maar in Suriname doen ze het nog zo. Het eerste wat mij opviel en waar ik werkelijk aan moest

wennen, is dat er overal Nederlands wordt gesproken. Niets is zo vreemd als het gevoel hebben in een totaal andere wereld te zijn beland, en gewoon je moedertaal kunnen spreken. De cultuurschok komt trouwens niet alleen door de andere omgeving en het tropische klimaat. Voor het reisgezelschap uit de groene instellingen blijkt Suriname echt een land in ontwikkeling. Met een levensstandaard die wij niet meer kennen. Een beetje zoals het in de jaren vijftig moet zijn geweest. Geschrokken ben ik wel van de ontluisterende staat waarin Paramaribo zich bevindt. Cultureel erfgoed, met de uitstraling van een kraakpand (wel een heel leuk kraakpand trouwens!).

Overall in het land kom je onze Nederlandse roots tegen. Fort Zeelandia in Paramaribo, met pijnlijke herinneringen aan de slaventijd en de decembermoorden. Plantages, watergemalen, Nederlandse straatnamen en Hollandse architectuur. Enclaves in het buitengebied met de namen Lelydorp, Groningen en Wageningen. En wanneer we op dag één van de reis ontbijten op de plantage Rust en Werk van eigenaar Van Alen, staan er naast de watermolen, chocoladevlokken en roomboter op de ontbijttafel.

Het ontbijt is een goed begin van een indrukwekkende rondleiding. De plantage blijkt een zeer professioneel gerund bedrijf met vele hectares grond en even zo veel kuddes vleesvee. Grootste bedreiging zijn de jaguars, die het regelmatig voorzien hebben op het jonge vee. Stoere mannen op paarden moeten er op toezien dat dit zo min mogelijk gebeurt. Wow. De kavelindeling is net de Nederlandse polder, maar dan met palmen in plaats van berken langs de sloten. Aan het einde van de rondleiding nemen we nog een kijkje bij een experiment: de teelt van eendenkroos. Om diesel van te maken en voor eiwitwinning! De proeven zijn veelbelovend en het is indrukwekkend hoeveel kilo's kroos er worden geoogst op een dag. Aan innovatief initiatief geen gebrek in Suriname.

Voorop in de vergroening

We zien op onze reis nog veel meer voorbeelden van de toepassingen van het nieuwe groen. Het woord ecotourisme lijkt hier te zijn uitgevonden. Ook gezond leven wordt hier gekoppeld aan de groene sector. Het leven van de natuur, telen van geneeskrachtige kruiden en bijzondere planten, het is hier allemaal zo gewoon. Ook is men bezig met duurzaamheid en biologische landbouw. Teamleider van het Natuur Technisch Instituut (Natin Institute, een soort groen mbo) in Nickerie verwoordt het prachtig: fossiele brandstoffen, mineralen en andere bodemschatten raken uitgeput. Voedsel wordt straks het nieuwe goud!

Op dag twee krijgen we een indrukwekkende lezing van Maureen Silos, de bevlogen directeur van het Caribbean Institute. Zij richtte dit instituut zelf op om duurzame landbouw te bevorderen, door inzet van kennis, politieke invloed en cultuur. Ze hield een boeiend betoog over hoe Suriname kan komen tot een duurzame tuinbouwproductieketen. Deze -van oorsprong- sociologe raakte gefascineerd door de vruchtbare bodem van Suriname. En wat de (kleine) boeren hiermee doen. Of juist aan verpesten. Ze lijkt persoonlijk geraakt wanneer ze spreekt over de rol van het ministerie van LVV. De bureaucratie en de uitgifte van land gaan niet van een leien dakje. Het lijkt volstrekt willekeurig en gebaseerd op vriendjespolitiek. Vernieuwingen als onafhankelijke klinieken met plantenziektenkundigen vallen niet in de smaak, omdat door dat soort ontwikkelingen de greep van de overheid op de sector wellicht kleiner wordt. Vanuit haar sociologische achtergrond geeft ze een helder beeld over de ingewikkelde structuur van de Surinaamse samenleving. Omdat het op dag twee is, nemen we het de rest van de reis in ons achterhoofd mee. We spreken genoeg ambtenaren onderweg. Op de

Fruit als onkruid langs de weg

Maurice Silos leidt ons rond bij één van haar zelfstandige agrariërs; een alleenstaande moeder in dit geval

Typisch caribisch: muurschilderingen. Deze vond op de muur van de landbouwcoöperatie

Kostgrondje

Ervaringen uitwisselen met leerlingen

Bevlogen studenten

Een keur aan fruit en groenten op de Landbouwtentoonstelling

officiële ontvangsten van de districtscommissarissen praten we met veel mensen in dienst van de Surinaamse regering. Boeiende gesprekken, gedeelde belangen. Maar ook best een gek idee, met iemand spreken die ook maandelijks met president Bouterse aan tafel zit. Suriname en Nederland, zo veel geschiedenis. Die de ene keer bindt, en de andere keer dingen in de weg staat.

Vruchtbare grond

Suriname is één van de meest vruchtbare landen van de wereld. Fruit groeit er als onkruid langs de weg. Na de studiereis ben ik in Suriname nog een paar dagen doorgereisd naar het regenwoud en raakte ik gefascineerd door het fenomeen 'kostgrondje'. Elk jaar brandt elk gezin van het dorpje (lees: de vrouwen) een stuk oer-

En toch beperkt de professionele landbouw en export zich tot een handjevol bedrijven in bakoves (bananen) en rijst. Een belangrijke oorzaak is de tussenhandel en het ontbreken van exportmogelijkheden, zo leren we van ons bezoek aan Landbouwcoöperatie Kwatta. De tussenhandelaren geven altijd dezelfde prijs voor bepaalde producten. Dat nodigt niet uit tot het produceren van een zo goed mogelijk product. En ook de kwaliteitspredicaten die nodig zijn voor export, zijn moeilijk te verkrijgen. Hierdoor is het financieel niet aantrekkelijk om grote hoeveelheden te produceren. De coöperatie probeert hier verbetering in te brengen, maar het gaat langzaam. Men heeft het middenkader nodig om vaart hierin te brengen.

Imagoprobleem

En hoe zit het dan met het imago van werken in de groene sector en het volgen van onderwijs hiervoor? Hiervan krijgen we een prima beeld, pratend met leerlingen, studenten en docenten uit het Surinaamse groene onderwijs. Dat praten gaat trouwens heel gemakkelijk, zo in het Nederlands. We realiseren ons dat Suriname een ideaal land is om uitwisselingsprojecten mee te doen of om stage te lopen. Bij elke school worden dan ook druk visitekaartjes, e-mailadressen uitgewisseld en Facebookvrienden gemaakt.

De imagoproblemen zijn eigenlijk heel vergelijkbaar met Nederland. Het groene onderwijs wordt ook hier vooral met de primaire kant ervan geassocieerd. Terwijl ecotoerisme en andere beroepen in de voedselketen ook gekwalificeerde mensen nodig hebben en heeft

geleid tot (nieuwe) studierichtingen. We zien een mooi voorbeeld van hoe goed werkgeverschap direct kan leiden tot meer studenten. Sinds de overheid (in Suriname bekend staand als ongeveer de beste werkgever die je je kunt wensen) een project heeft gestart om brandstof te gaan winnen uit suikerriet (het Staatsolieproject), is het aantal studenten agrarische productie op de Anton de Kom Universiteit gestegen van 2 tot 4, naar bijna 20 studenten per jaar! Baanzekerheid blijft nu eenmaal erg belangrijk.

Passie en trots

De gesprekken met de studenten zijn hartverwarmend. Stuk voor stuk kunnen ze heel goed uitleggen waarom ze voor deze studierichting hebben gekozen. Soms kennen ze de sector van huis uit, anderen zijn graag praktijkgericht bezig. Nathan vond de opleiding heel uitdagend en afwisselend. "Het is veel meer dan je aan de buitenkant ziet". En ook de liefde voor planten en dieren zien we terug. Jenieva verwoordt het mooi: "We moeten elke dag groenten eten. Landbouw raakt nooit op". Alle leerlingen en studenten hebben één ding gemeen: ze weten dat wat zij leren, er toe doet.

Tomatenzaad duurder dan goud

Op de laatste dag van de studiereis is een seminar georganiseerd, met de veelzeggende titel: een kilo tomatenzaad is duurder dan een kilo goud. De Surinaamse jongeren die nu worden opgeleid in de groene sector weten dat al lang. Alhoewel er nog steeds naar goud wordt gezocht in sommige delen van het land, weten zij dat de wereld vooral voedsel nodig heeft in de toe-

komst. Het zijn er helaas alleen nog erg weinig. Maar de jeugd heeft de toekomst, zo werd ook gesteld op het seminar in één hele mooie (internationale) uitspraak door Surinaamse jongeren:

We have the energy to develop agriculture, boost the economy and feed the world!

Ook naar Suriname?

In oktober wordt er weer een studie-/werkbezoek Groen Onderwijs georganiseerd. Tijdens het studie-/werkbezoek staan de groene sector en onderwijs en de verkenning van de Surinaamse cultuur centraal. We bouwen voort op het eerdere studie-/werkbezoek van november 2011 en samen met de Surinaamse partners maken we een interactief, maatwerkprogramma met 'groene' scholen, groot-schalige landbouwbedrijven, onderzoeksinstituten en verantwoordelijke districtscommissarissen. Ook organiseren we een conferentie in Paramaribo over innovatie en duurzaamheidsvraagstukken in de groene sector.

Aanmelding

Meld je aan via APS International: international@aps.nl of bel 030-28 56 600, contactpersoon Miranda Vleerlaag. Voor meer informatie: www.aps.nl/StudiereisSuriname

'Maandelijks in gesprek met Desi Bouterse'

woud plat, om hier groenten op te kunnen verbouwen. Je moet je hierbij geen keurige moestuin voorstellen, maar een wirwar aan inheemse planten en hier en daar wat gezaaid goed. "Hé daar groeit een cassave en O, daar een ananas!". Het leven in een dorpje in het oerwoud is voor ons onvoorstelbaar primitief, maar honger is er nooit.

Er is een keur aan diversiteit in Suriname. Zelden heb ik bijvoorbeeld zo veel verschillende -voor mij onbekende- groente- en fruitsoorten gezien, als op de Landbouwtentoonstelling in Paramaribo.

‘We praten onder elkaar toch wel veel Turks of Arabisch en Berbers, ook al mag dat eigenlijk niet’

Hakan met meester Eddy Kuis

Naar een groene school... voor beter Nederlands!

Hanane en Hakan: twee aanwinsten van Groenhorst

Vóór de zomervakantie was ik op bezoek bij Basisschool De Bongerd in Ede om te spreken met Hanane Aslassy en Hakan Sahin, twee kleurrijke leerlingen die ervoor gekozen hadden na de zomer aan het Groenhorst College hun schoolcarrière voort te zetten. Een opmerkelijke keuze want in bijna dertig jaar heeft geen enkele leerling met een niet-westerse achtergrond vanuit De Bongerd hiervoor gekozen. Voor Hanane (spreek uit: Hennèn) en Hakan was het een bewuste keuze.

TEKST TOON VAN DER VEN | FOTOGRAFIE: MARION KLERKEN EN TON VAN DEN BORN

Groenhorst is een groene vmbo-mbo-school, ‘maar je wordt dan heus niet alleen maar boer’, vertelde Hanane mij toen. Nou nee, er blijken veel studierichtingen te zijn: bloem, dier, stedelijke omgeving, techniek, voedselproductie en meer. Het is eigenlijk een vmbo-plus, legde meester Eddy Kuis uit: de leerlingen krijgen algemene vakken als Nederlands, vreemde talen, aardrijkskunde, biologie, noem maar op. En daarnaast oriënteren ze zich op de beroepsrichtingen die de school aanbiedt. Hij was heel tevreden met de keuze van zijn twee pupillen en had er veel vertrouwen in. Op De Bongerd leggen ze extra nadruk op basisvaardigheden (taal en rekenen) en meester Kuis is ervan overtuigd dat zij zodoende ook de allochtone leerlingen een goede basis meegeven voor hun verdere carrière.

Op de vraag wat de twee uiteindelijk voor carrière in gedachten hadden, volgden verrassende antwoorden: Hakan zou graag politieagent worden en Hanane zag zich later als kapster of in de uiterlijke verzorging werken. Heb je daarvoor een groene opleiding nodig? Niet echt, maar er was goed over nagedacht. Op Groenhorst zitten weinig leerlingen met een niet-westerse achtergrond en dat betekent dat deze twee ervan uitgingen hun Nederlands extra te kunnen verbeteren: binnen maar ook buiten de lessen. Maar ik kon toch prima met ze praten? Hun Nederlands was toch in orde? “We

Hanane (midden) met vriendinnen

praten onder elkaar toch wel veel Turks of Arabisch en Berbers”, legde Hakan uit, “ook al mag dat eigenlijk niet”. Hij was net als Hanane heel tevreden over het onderwijs op De Bongerd maar ze beseften allebei ook dat ze vergeleken met autochtone leeftijdsgenootjes een achterstand hadden op taal.

Naast de open en prettige sfeer op Groenhorst, is het dus de taalontwikkeling die hen tot deze keuze gebracht heeft: via een degelijke vmbo-opleiding ligt misschien de weg open naar de havo-top voor Hakan >>

'We moeten echt heel goed opletten en meedoen in de les'

Nu, ruim een half jaar later, bezoek ik hen op hun 'nieuwe' school. Mentor Benjamin van Dijk geeft ons alle vertrouwen en laat ons het gesprek helemaal samen voeren. 't Eerste wat me opvalt is dat ze duidelijk geen basisschoolleerlingen meer zijn: ze zijn gegroeid in meer dan één opzicht. Het wordt een prettig gesprek waarin vooral Hanane veel te vertellen heeft. De school bevalt prima: aardige docenten en leuke leerlingen. Er zijn uitzonderingen maar 'dat heb je overal, toch?'

Het eerste jaar biedt onder andere een oriëntatie op de groene sector; koken en cultuur (handenarbeid en tekenen) blijken de favoriete vakken van Hanane en Hakan. Daarnaast bestaat het programma uit de bekende vo-vakken zoals Nederlands, Engels, natuurkunde, scheikunde, enzovoort. 'Het Groenhorst is een gewone school met extra groen.' De twee vinden de lessen over het algemeen 'best leuk' en de resultaten zijn goed.

Zijn er toch niet 'n paar tegenvallers geweest, probeer ik nog. Nou ja, aan vrienden moeten ze nog steeds uitleggen dat Groenhorst geen 'boerenschool' is met 'alleen maar tomatenkwekers'. Zo te horen kunnen ze dat in prima Nederlands duidelijk maken; naar mijn mening is minstens hun mondelinge taalvaardigheid erop vooruitgegaan.

Dat brengt me natuurlijk op de vraag of Nederlands als schoolvak ook goed gaat: hun belangrijkste motivering

om naar Groenhorst te gaan. Trots en breed glimlachend vertellen ze me dat Hanane voor dit vak een dikke acht en Hakan een ruime zeven op het rapport heeft. Ook hun ouders zijn trots; terecht, lijkt me. Zo'n resultaat is wel heel mooi, zelfs boven verwachting. Hoe komt dat? 'Nou, we moeten echt heel goed opletten en meedoen in de les, daar wordt streng op gelet en er zijn maar twee Marokkaanse leerlingen en één Turkse leerling hier, dus we spreken de hele dag Nederlands.'

Tot slot van dit positieve gesprek dan: hoe staat het met de plannen om kapper en politieagent te worden? Och, ze hebben weer zo veel nieuwe indrukken opgedaan, het zou wel 's iets heel anders kunnen worden... ■

Kwaliteitsmanager Paprikakwekerij de Wieringermeer

Rick Vonberg

Lees meer over Rick op www.kieskleuringroen.nl wall of fame

column

kaka-iigee

Esther is programmamanager van Kies Kleur in Groen en woont in Wageningen. Ze is pleegmoeder van Eyüphan.

WC

Ik schoot keihard in de lach, wat om twee redenen raar was. Ten eerste zat ik op de wc in de muisstille bibliotheek van Wageningen UR. Waar dat volgens mij niet echt gebruikelijk is. Ten tweede was het om een plaatje wat ik al lang kende. Je zou zeggen dat je het lacheffect dan wel hebt gehad.

Ik had het eerder gezien op de wc van de Kentucky Fried Chicken in Jakarta, Indonesië. Het plaatje laat zien hoe je een westers toilet vooral niet moet gebruiken. Je moet er dus niet opklimmen. Je moet niet je voeten op de bril planten. En vervolgens moet je niet door je knieën buigen en niet.. Nou ja. Om duidelijk te maken hoe niet je dat allemaal moet doen staat er door het plaatje een heel dik rood kruis. In Indonesië hadden ze er heel toeschietelijk nog een plaatje naast geplakt wat laat zien hoe het dan wel moet. Dat vond Wageningen UR blijkbaar overbodig. Boodschap: je weet heus wel hoe je zo'n uit de grond verzezen wc-pot gebruikt, en dat dit dus niet de bedoeling is!

Wageningen worden, het zal je ook maar plotseling overkomen. Het overkwam al 35000 alumnistudenten van Wageningen UR uit 150 verschillende landen en het overkwam ook mij deze zomer, na een scheiding. Na alle verhalen van Kies Kleur in Groen communitylid Astrid over het inbedden van al die culturen en hoe leuk druk zij daar mee zijn in Wageningen, staat mijn bed ineens in haar verhalen. De meeste internationale studenten komen volgens Astrid uit China, Duitsland, Indonesië, Ethiopië en Griekenland. Mijn huis is daar gedeeltelijk een afspiegeling van. Onder me woont een Indonesische mevrouw. Tegenover mijn kamer huist een jong Oekraïens echtpaar. Met hen samenleven gaat verbluffend gemakkelijk. Het zijn lieve, dankbare mensen. Natuurlijk zijn er wel wat dingen en gaan die vooral over hygiëne.

Zo stond mijn propere Turkse huisbaas laatst weer eens aan mijn Indonesische buurvrouw uit te leggen wat hij bedoelt met schoonmaken van de gezamenlijke ruimtes. Zij dacht dat ze klaar was. Hij dacht dat ze nog moest beginnen. Van die dingen. En heb ik al mijn interculturele competenties ten spijt nog niet kunnen bedenken hoe ik mijn Oekraïense buurman erop zou kunnen wijzen dat ik zijn lichaamsgeur al op de eerste trap begin te ruiken, terwijl we allebei op twee-hoog wonen. Je kan toch moeilijk aankloppen en dan uit het niets een verhaal afsteken over douchen met zeepsop en beddengoed wassen. Ik zou trouwens ook niet weten wat oksel in het Engels is.

Waar ik nou nog niemand op heb kunnen betrappen, is het beklimmen van de wc pot. Ik denk dat die instructieplaatjes op de wc van Wageningen UR echt werken.

Esther Wouters

Kies Kleur in Groen Award 2010

A Classroom of Difference

Een krachtig programma voor het bestrijden van uitsluiting en discriminatie op uw school

Het is veel rustiger geworden op school, menen de scholieren van het Helicon VMBO Groen uit Nijmegen. Geen xenofobe toestanden meer; uitsluiting van andersdenkenden is niet meer 'cool'. Het geheim? Een confronterend, intensief lesprogramma om elke vorm van discriminatie op scholen te bestrijden. Zo leert stichting Interculturele Alliantie (ICA) jongeren samenleven met behoud van de eigen identiteit. Op een manier die op de hele school een blijvend effect heeft.

ICA biedt:

- Advies
- Training voor docenten
- Bewustwordingstraining voor leerlingen
- Koppeling met WO2 educatie
- Opleidingen tot peertrainer voor leerlingen
- Een project op maat

Voor meer informatie:
www.interculturele-alliantie.nl
info@interculturele-alliantie.nl
 020- 330 6246

STICHTING INTERCULTURELE ALLIANTIE

Cherry Blossom

Cherry Blossom is getekend door **Abir**. Abir is zeventien en zit in de eerste klas van het MBO Mediacollege in Amsterdam. Na schooltijd helpt ze in de bakkerij van haar ouders. Later wil ze striptekenaar worden. Ze tekent Cherry Blossom al vier jaar. Voor het Kies Kleur in Groen Magazine ontdekt Cherry de werelden van het groene onderwijs. Abir geeft daar met haar tekeningen haar eigen invulling aan.

CRITICAL MASS

Denk jij buiten je INBOX?

Critical Mass ontwikkelt doetentoonstellingen, interactieve installaties en workshops voor jongeren en docenten.

Jongeren ontdekken hoe zij reageren op thema's als pesten, vooroordelen of vrijheid én hoe anderen deze onderwerpen beleven. Niet door stil te zitten en te luisteren, maar door zélf te doen en te ervaren. Ook geven we trainingen aan professionals die met jongeren werken, zoals docenten.

Meer informatie?
 Kijk op www.criticalmass.nu, mail naar info@criticalmass.nu of bel 030-2714956.

"Een bloem kun je verzorgen, maar hij groeit uit zoals hij wil"

Deze slogan bedachten leerlingen van een groene vmbo. Ze was onderdeel van de "Schoolvisite", een werkvorm van EduDivers waarmee leerlingen aan hun eigen school advies uitbrengen over veiligheid en seksuele diversiteit.

Wij geven trainingen aan directeurs, docenten, vertrouwenspersonen en leerlingen. Daarnaast zijn wij gespecialiseerd in advies voor cultuurverandering op school rondom seksuele diversiteit.

edudivers kenniscentrum voor onderwijs en seksuele diversiteit
www.edudivers.nl | info@edudivers.nl | 020 4288073

Kies Kleur in Groen is een landelijk programma van alle AOC's, de VBG, Stoas Hogeschool en Aequor. Wageningen Universiteit en het Hoger Agrarisch Onderwijs onderschrijven de doelen van Kies Kleur in Groen. Kies Kleur in Groen wordt ondersteund door het ministerie van EL&I, de AOC Raad en het FORUM instituut voor multiculturele vraagstukken.

Programmamanagement:

Hilda Weges en Esther Wouters
 Postbus 458 | 6710 BL Ede
 T 0318-648900 | F 0318-641184
info@kieskleuringroen.nl
www.kieskleuringroen.nl

Redactie Kies Kleur in Groen Magazine:

Esther Wouters (programmamanagement KKiG)
 Gertrude van den Brink (Wellantcollege en coördinatiegroep KKiG)
 FORUM instituut voor multiculturele vraagstukken
 Gerrit Strijbis (AOC Oost)
 Toon van der Ven (Stoas Hogeschool)
 Ton van den Born (Aequor)
 Marjolijn van Eendenburg (AOC Raad)

Eindredactie Kies Kleur in Groen Magazine:

Mirjam Kuggeleijn (AOC Raad)

Fotografie:

Marion Klerken
 Ton van den Born
 Maaïke Vonk
 Mirjam Kuggeleijn

Concept en vormgeving:

YON-Vormgeefwerk

Drukwerk

Torendruk

ISSN nummer: 2211-2251

Het binnenwerk van het Kies Kleur in Groen Magazine is gedrukt op Rivive pure natural offset recycled white. ♻️

© 2012 Kies Kleur in Groen Magazine verschijnt twee keer per jaar in een oplage van 4.500 exemplaren. Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding en met toestemming van de redactie.

Lid worden van het Kies Kleur in Groen Magazine?

U ontvangt dit magazine nu bij uw Vakblad Groen Onderwijs, via uw onderwijsinstelling of de bedrijfsadviseur. Maar het is ook mogelijk om een abonnement te nemen op het Magazine. Bijvoorbeeld omdat u het liever thuis wilt ontvangen. Of omdat u wel betrokken, maar niet rechtstreeks verbonden bent met het groene onderwijs. In dat geval kunt u een abonnement aanvragen bij Marleen Jacobs via marleen.jacobs@aocraad.nl. Er zijn geen kosten aan verbonden.

Help ons mee het magazine mooier maken!

Heeft u goede ideeën voor het Kies Kleur in Groen Magazine? Of producten die we in de Bazar kunnen laten zien? Is er een onderwerp waarover we echt moeten schrijven in het Magazine? Vertel het ons! Mail de redactie via info@kieskleuringroen.nl.

Lijnverantwoordelijke bij banketbakkerij Merba

Filiz Sarikcioglu

Lees meer over Filiz op www.kieskleuringroen.nl wall of fame